

A könyvégetés emlékműve, Berlin, Bebelplatz

Memory Walk (Emlékséta), Anne Frank Ház

Tudom, hogy ezen a téren könyveket égettek. Ha ez egy üres könyvespolcot ábrázol, akkor lehet, hogy köze van hozzá.

1933. május 10-én Hitlernek a német nyelv és irodalom megtisztítására vonatkozó elképzeléseit támogató német diákok hatalmas könyvégetést szerveztek Berlinben, az akkori Opernplatzon. Több mint 20 000 könyvet emésztettek el a lángok, olyan, úgynevezett „nem német” írók, költők és tudósok műveit megsemmisítve, mint Karl Marx, Sigmund Freud, Helen Keller, Bertolt Brecht és Ernest Hemingway. Az egyik szerző, akinek az írásait elnyelték a lángok, Heinrich Heine, aki több mint 100 évvel korábban így írt:

„Ahol könyveket égetnek, ott végül embereket is fognak.” (Heinrich Heine, 1820)

A Berlinben és más német városokban lezajlott könyvégetés felháborodást keltett az Egyesült Államokban. Ezrek tüntettek New York utcáin. Helen Keller amerikai író nő nyílt levélben fordult a német diákokhoz:

„Önök nem tanultak semmit a történelemből, ha azt gondolják, az eszméket meg lehet ölni. (...) Elégethetik a könyveimet és Európa legnagyobb elméinek könyveit, de a könyvekből az eszmék már régen kiszivárogtak, millió csatornán keresztül, és megannyi más elmét fognak felébreszteni.” (Helen Keller, 1933)

Micha Ullman izraeli művész 1995-ben emlékművet alkotott, hogy emlékeztessen a holokauszt ezen előjátékára. Az emlékmű egy föld alatti könyvtár, melyben 20 000 könyvnek elegendő hely van. Egy 5-ször 5-ször 5 méteres föld alatti üregről van szó, amelyet üvegtető takar. Mivel nem kirívó, könnyen elmegy mellette az ember, de arra készítet minket, hogy gondolkozzunk el történelmünkön és saját magunkon, nehogy a történelem megismételje önmagát.

Mi a véleménye az emlékműről?

– Minden kornak megvan a megfelelő emlékműve. A mi korunknak is.

– Véleményem szerint nagyszerű módja az emlékezésnek. Szerintem az üres könyvespolcok mögött egy klassz történet rejtőzik. Egy elveszett helyet mutat a történelemben, nem igaz?

– Szerintem rendkívül szimbolikus. Kicsit jobban elgondolkoztat, mint egy toladóbb emlékmű.

– Lehet, hogy az emberek észreveszik az üres könyvespolcokat, de nem tudják, mit jelent. Jól jönne ide egy leírás.

Megfelelő módja az emlékmű a múltból való ismeretszerzésnek?

– Szerintem a fiatalokat nem nagyon érdeklik az emlékművek.

– Szerintem az emberek akkor értenek meg valamit igazán, ha az jól látható, ha el tudják képzelni, mi történt valójában. Ezért szerintem az iskolával is el lehetne látogatni különböző történelmi helyekre.

– Az emlékművek fontos szerepet töltenek be az életben, de szerintem itt Németországban és Berlinben egy kicsit túlzásba visszük. Szerintem az emlékművek azért vannak, hogy megmutassanak valami jót a múltból, amiről a jövő generációinak tudniuk kell, mert valamit tanulhatnak belőle. De ha leragadunk a múltban, akkor azt hiszem, rossz úton járunk.

– Fontos, hogy a történelmet, akár jó, akár rossz, dokumentálják és emlékezzenek rá, és meg kell érteni, hogy ez azt mutatja, mit ne csináljunk.

Könyveket ma is égetnek szélsőséges vallási vagy politikai ideológiák és világnézetek miatt. 2002-ben például azért égették el az Egyesült Államokban, Moszkvában és Mexikóban J.K. Rowling könyveit, mert azt állították, hogy Harry Potter az Antikrisztus. 2006-ban a németországi Pretzienben neonáci csoportok elégették Anne Frank naplóját, mert hazugságnak tartják. 2011-ben a floridai Terry Jones tiszteletes Koránégetést szervezett, aminek következtében Afganisztánban zavargások törtek ki, melyben nyolc külföldi ENSZ-alkalmazott veszítette életét.

Mi a véleménye ezekről a közelmúltbeli könyvégetésekről?

– Megdöbbentő, és szörnyű, hogy az emberek ilyenre képesek. Annyira vakok!

– Szerintem akárkinek a könyveit is égetik, mindenképpen rossz. Szánalmas, ha bárki ilyesmit csinál egy faj, egy vallás, egy meggyőződés, akármilyen miatt...

– Hát igen, semelyik kormánynak nincs joga elvenni senki vallását vagy meggyőződését. Ez egyszerűen nem helyes.

– A tudatlanság az tudatlanság. Senkinek nem tesz jót. A könyvégetés elég erőteljes tett. Szabad egyet nem érteni valamivel – a tiszteletesnek sem kell egyetértenie a Koránnal. De az biztos, hogy elégetni nem szabad. Nem okos dolog.

– Az emberek tanulnak a hibákból. Különösen a nemzetiszocializmus hibáiból. Hosszú ideig tabu volt erről beszélni, de ma már nem az. Tanulunk a múlt hibáiból – a mai Németországban elképzelhetetlen lenne a könyvégetés.

Valóban elképzelhetetlen?

Külön köszönet a Chronos Media GmbH-nak.

Lorenz Hutegger, Kathrin Pham, Tamara Messer, Sassan Esmailzadeh és Sami Yazicilaroglu filmje.